PETAR MARDEŠIĆ

MORSKI ČOVJEK

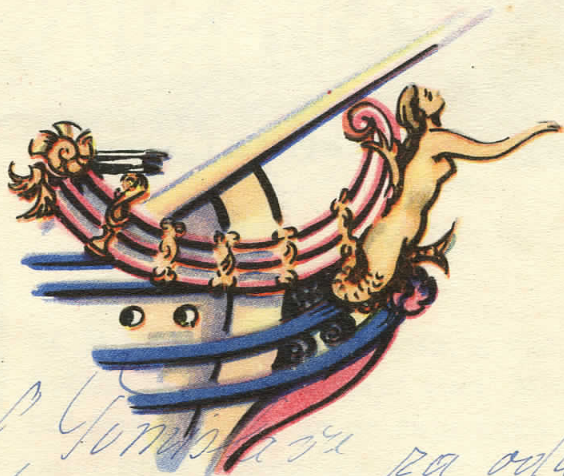

MLADOST

23601

PETAR MARDEŠIĆ

MORSKI ČOVJEK

Bukal Tomislavu za odličan uspjeh
i vladanje.

Zagreb, 23. VI. 1957.

Učiteljica: direktor:
Koletić Helena

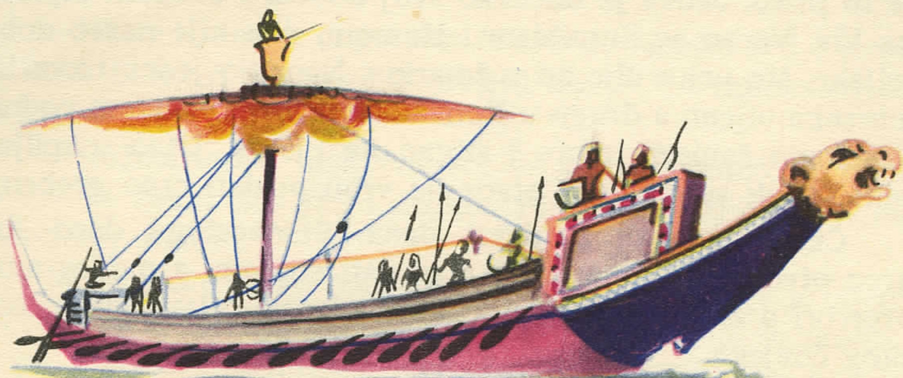

MLADOST
ZAGREB 1952

Ilustrirao

S. KINERT

GRAFIČKI ZAVOD HRVATSKE – ZAGREB

MORSKI ČOVJEK

Noć je tamna, sipi sitna kiša, a vjetar zviždi u jarbolima, kao da zavijaju vuci. Mornari se zaklonili pod pramac, da ne čuju kako vjetar urliče, a stari im kormilar priča mornarske priče:

»Usred Jadranskoga mora veliki je otok Vis, a kraj Visa otočić Biševo. Na Biševu strma klisura, pod klisurom modra spilja, a u modroj spilji morski čovjek. Glava mu je ćelava. Brkove ima kao mačak, a tijelo i rep kao medvjed. Kažu, da je to nekad bio mornar ili ribar. Počinio je neko zlodjelo, i neki ga čarobnjak za kaznu pretvorio u morskog čovjeka. Osloboditi ga može samo onaj, tko ga pronađe, donese mu vode i mirisnog ulja. No njega je teško naći, i dosad ga je malo ljudi vidjelo. Iz vode izađe samo onda, kad sunce kroz mali otvor na vrhu spilje prodre do dna mora. A sunce samo dvaput na godinu provuče svoje zlatne zrake kroz taj otvor.«

Mali Mirko — tako su ga svi na brodu zvali — zapamtio je tu priču. Jedva je dočekao svoj dopust i brodom otplovio na Vis. Verao se Stupišćem i Humom, dok nije našao dobre seljake, što peku ulje od ružmarina. Napunio jednu tikvu tim mirisnim uljem, a drugu u Komiži, na izvoru, hladnom vodom. Preplovio čamcem more i stigao na Biševo. Ušao u spilju i čekao, dok sunce kroz otvor na vrhu pozlati crno grebenje.

Čekao je punih petnaest dana. Šesnaestoga dana sinu kroz otvor uski snop sunca i pozlati stijenje, a modro more pretvori u živo srebro. Iz tog srebra izroni ćelava glava morskog čovjeka.

— Šta tražiš u ovoj tamnici, mladiću? — muklo prozbori morski čovjek.

— Tebe čekam, morski čovječe — hrabro će Mirko.

— A šta želiš, mladiću? — na to će čovjek.

— Donio sam ti vode, da se napiješ — odgovori Mirko.

— A tko si ti, momče, i kako si se mene sjetio? — u čudu će čovjek.

— Ja sam Mirko, a kormilar nam je pričao o tebi. Evo pij! — i pruži mu tikvu s vodom.

Morski čovjek ispuže na pećinu i dohvati tikvu. Počeo je piti. Kao vrtlog grgutala mu je voda u grlu. Brkovi mu odjednom pobijelješe. Izrasla mu sijeda kosa i brada, a kad je iska-

pio tikvu do dna, uzdahnu. Od tog uzdaha u Jadranu nasta osjeka.

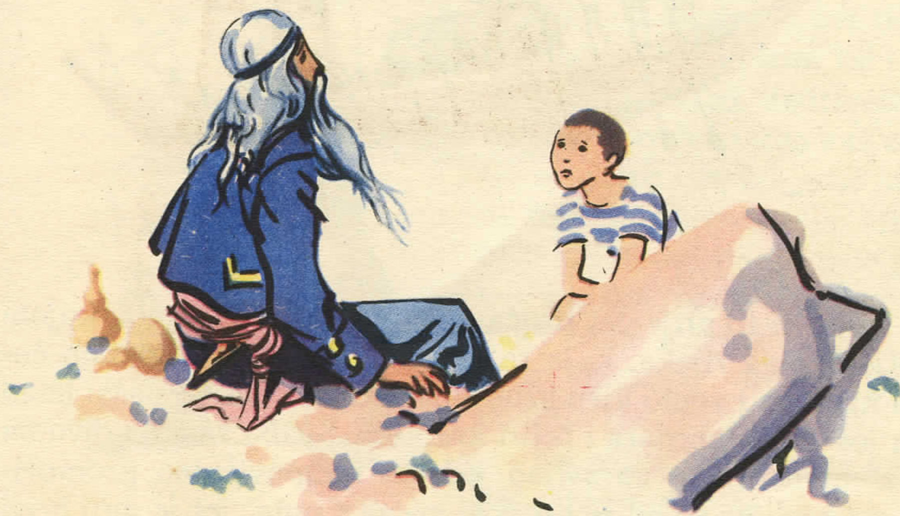
— Hvala ti, sinko, dugo sam čekao, da ugasim žeđ. I stare me kosti bole. A šta imaš u drugoj tikvi? — radoznalo će čovjek.

— Ružmarinovo ulje, čovječe — hitro će Mirko.

— Ne znam, što je to, sinko. Podaj mi ga, ne bi li mi kostobolju umirilo.

I Mirko poče trljati čovjekovo tijelo. Gdje god ga je uljem dodirnuo, medvjeđu mu je dlaku ogulio. Pred njim se morsk čovjek pretvarao u ljudsko biće. Ispao mu je rep, a kad se otkotrljao u more, u Jadranu nasta plima.

Kraj Mirka je sad sjedio lijep starac, blaga pogleda, duge sijede kose i još duže srebrne brade.

— Hvala ti, Mirko. Reci mi, što želiš, i sve ću ti želje ispuniti — progovori starac.

— Ništa ne želim, starče, drago mi je, što sam ti pomogao. Pričaj mi samo, kako ti je dosad bilo i što si sve proživio.

Starac izvede Mirka iz spilje, sjede na vrh pećine, gdje galebi nose jaja, i poče pričati:

»Bilo je to prije pet tisuća godina u Egiptu, zemlji, kojom protječe silna rijeka, koja toj zemlji daje život. Bio sam čuveni kapetan i vodio lijep brod s dvadeset i četiri veslača. Imao sam još deset mornara i četiri krmilara. Sjedio sam na divnom ukrašenom krovu, upravljao jedrom i zapovijedao gromovitim glasom. Svi su mi se brodovi micali s puta, jer je moj brod bio najbrži na Nilu. Robovi su hitro grabili vodu okruglim

lopaticama, a oštar kljun sjekao zelene valove. Služio me mali, jer je i onda svaki brod imao maloga. Bijah bogat i obijestan. Postao sam ohol i silovit. Jednoga dana puhao je protivan vjetar i pobjesnih, jer mi je brod sporo odmicao. Mali mi je usto zaboravio ukrcati mirisno ulje, kojim sam mazao kosu. No kad dohvatih zemljani ćup, da se napijem vode, vidjeh, da je mlaka i da je na izvoru nije promijenio. Razbjesnih se, udarih ga, podigoh i bacih u vodu. Ne znam, što je bilo s njim, kao da je nestao. Nije više nikad izronio iz mutne rijeke.

S obale je to vidio moćni čarobnjak Fajum, pa je digao palicu i kriknuo:

»Pet tisuća godina plovit ćeš kao mali svim morima svijeta, a kad prođe tih pet tisuća ljeta, dići će se golemi val i potonut ćeš usred Jadranskoga mora. Živjet ćeš zatim kao morski medvjed u spilji, gdje nema ni vode ni mirisna ulja. Hrana će ti biti sirova riba, a piće gorka morska voda. Spasit će te moći samo koji mali, ako ti donese mirisnog ulja i slatke vode«.

Ne znam, što se onda dogodilo, tek nađoh se na golemoj

splavi kao mali, i prevozio sam gorostasno kamenje niz veliku rijeku. Od kamena su gradili graditelji golemu piramidu, grobnicu moćnom faraonu Džoferu. Kad je veliki faraon umro, unijeli su njegovo mrtvo tijelo u piramidu kroz otvor, sakriven deset hvati ispod zemlje, zatrpali ulaz i pobili graditelje, da nitko nikada ne dozna, kuda su ga unijeli. Ja sam bio mali na brodu, pa me nisu ubili, jer nisam ni znao, gdje su graditelji sagradili ulazak.

Tisuću sam godina prevozio kamenje i sagradio deset piramida. U svakoj je bilo na tisuće kamenih gromada, a za svaki kamen dobih najmanje deset udaraca bičem. Pogađaš li, sinko, kako mi je bilo?

Faraoni Seti i Ramzes odrediše zatim moj brod, da prevozi pijesak. Tisuću robova kopalo je kanal iz Nila u Crveno more. Koliko bismo u mjesec dana prokopali, toliko bi u jedan dan bijesni vjetar samum zatrpao. Kanal smo kopali punih pedeset i pet godina. Kad smo ga dovršili, ušli smo kroza nj u Crveno more, a odatle u veliki Indijski ocean, odakle smo dovezli drago kamenje i čudnovate ljude, što skaču po granama. Bili su to majmuni. Kad smo opet sagradili grobnicu, pokopali smo u nju Faraone i deset krokodila, jer su krokodili tada bile posvećene životinje. Grobnica se zvala labirint. Imala je tisuću hodnika, i tko je u nju ušao, više nikad nije mogao naći izlaza.

— A kako si ti, starče, izašao? — radoznalo će Mirko.

— Nisam, sinko, u nju ni ulazio. Bio sam mali, a mali ne smije s broda ni nogu pružiti — odgovori starac.

Starac pogleda u daljini brodić, pa nastavi: »Prije dvije tisuće i šest stotina godina, zarobili su me ljudi šiljaste brade i prodali Feničanima. Vezali su me za klupu, da veslam dan i noć. Poslije mjesec dana stigosmo u veliku luku Kartagu na lijepoj obali Afrike.

Tu me oslobodiše, no da ne umrem od gladi, ukrcah se na brod, kojim odjedrismo prema zalazu sunca. Prošli smo uski tjesnac i krenuli nepreglednim morem prema jugu. Plovili smo duž puste obale, gdje nije bilo ni luke, ni zelenila, ni hlada. Sunce nam je mozak pržilo, a iz pustinje puhao vruć vjetar. Mislili smo, da ćemo svi pomrijeti od žeđi. No tada oplovismo neki zeleni rt i stigosmo pred bujnu plodnu obalu. Taj su rt mornari kasnije prozvali Zeleni. Na nekom otoku našli smo dlakave ljude, što ne znaju govoriti. Žene su krieštale kao divlje zvijeri, a muževi se ozivali lupanjem šaka po grudima, koje su im ozvanjale kao bubnjevi. Otimali su se i nisu htjeli

poći s nama. Tri smo ubili, oderali im kože i ponijeli ih sa sobom. Kasnije smo našli druge crne ljude, koji nam preko tumača rekoše, da oni te dlakave ljude zovu gorile. Došli smo do visoke planine, što riga plamen. Danas je zovu Kamerun. Mislili smo, da je to kraj svijeta i vratili smo se u Kartagu. Još sam plovio nekoliko stotina godina na feničkim brodovima kao mali i prevozio s daleka sjevera jantar i kositar.

Prekrcao sam se zatim na grčke brodove. Na njima sam došao i u Jadransko more. Prvi sam put u životu ugledao Isu.

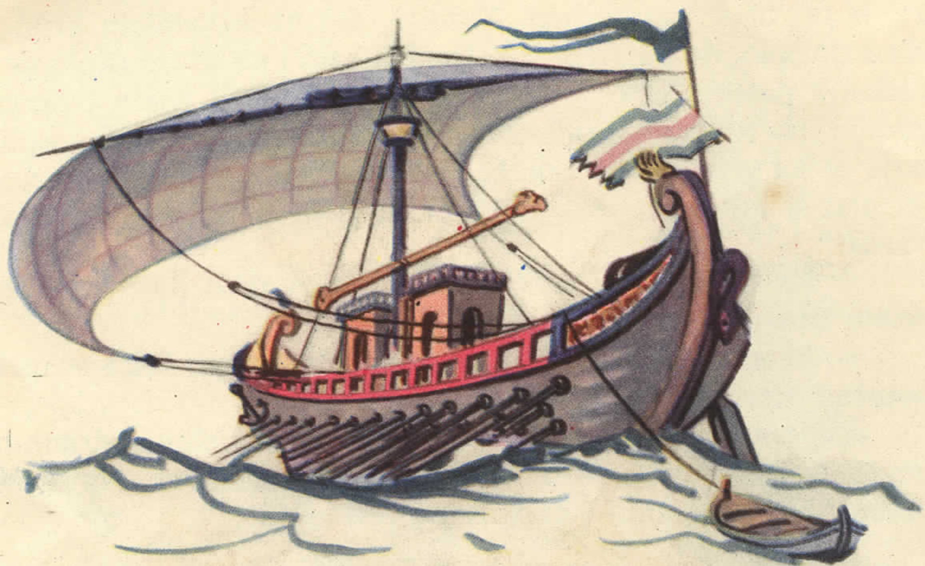
To je taj otok pred nama. Kasnije sam na hrvatskim brodovima doznao, da ga zovu Vis. Prešao sam i na drugi otok, dan veslanja daleko. Bilo je to prije dvije tisuće i trista trideset godina. Na njemu sagradismo golem faros. To je visoka kula, koja je na vrhu imala lomaču, da svijetli pomorcima i kazuje im ulaz u luku. Po tom svjetioniku zvali smo čitav taj otok Faros.

— Pa to je Hvar, a ribari ga i danas zovu Far. Vidiš, to nisam znao, starče — na to će Mirko.

— Mlad si još, sinko, naučit ćeš i ti mnogo toga — pripomenu starac pa nastavi:

Jedne noći zarobiše me Iliri. Veslao sam cijelim Jadranom, jer su to bili gusari, koji su robili i palili brodove. Njihovim brzim liburnama nije nitko mogao pobjeći.

Kod Farosa zatekoše nas Rimljani i sve nas zarobiše. Na rimskim sam brodovima u Jadranu veslao punih šest stotina godina. Samo sam jedan jedini put izašao brodom iz Jadrana. Vodila se krvava bitka s Kartažanima. Naši Rimljani nisu bili vješti mornari. Napravili su duge kuke, da se mogu zakvačiti za kartaške brodove, i mostove, da preko njih mogu svoje izvrsne vojnike prebaciti na njih i osvojiti ih. Ja sam bio u košu na jarbolu i odapinjao strelice. Smrvili smo Kartažane i spalili im sve brodove. Poslije toga vratio sam se u Jadran i stigao u Salonu. To je bio veliki grad. Kasnije sam na hrvatskim brodovima čuo, da ga zovu Solin. U blizini sagradio je rimski car Dioklecijan veličanstvenu palaču. Prošlo je opet mnogo godina, kad jednog dana otplovismo u moju domovinu Egipat, da donesemo sfingu, kameni lik, koji ima glavu žene, a tijelo lavice. Donijeli smo je u Dioklecijanovu palaču kao ukras.

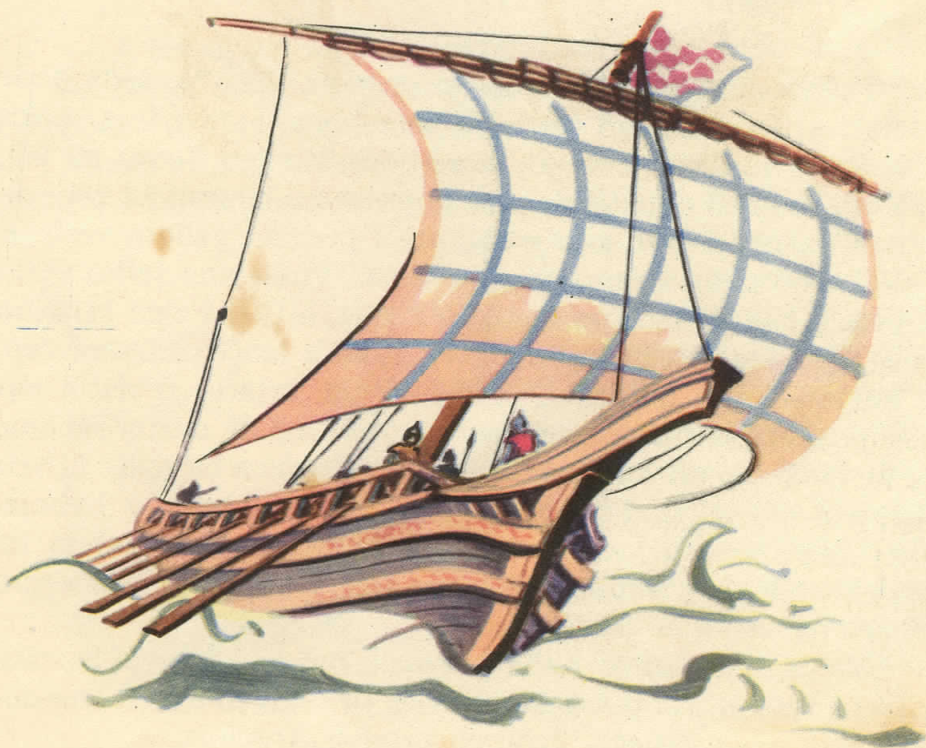

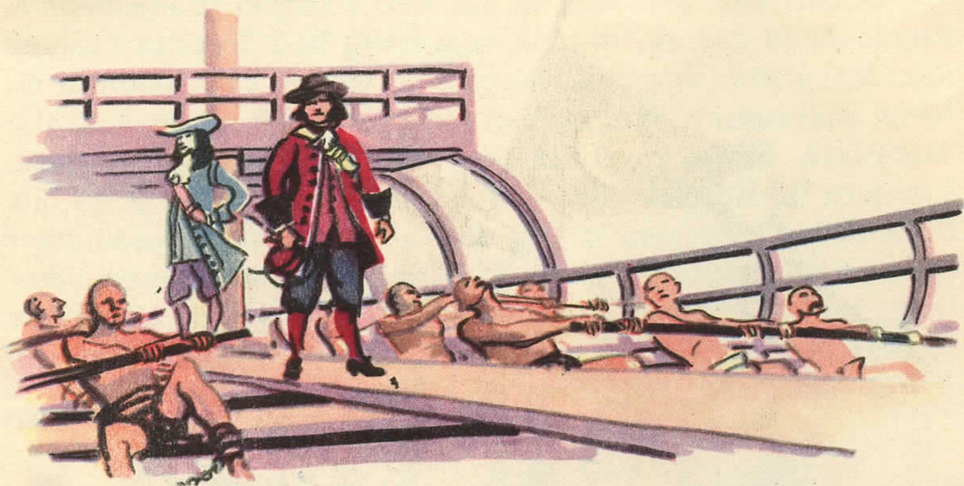

— Pa ta je sfinga još i danas u Splitu usred te palače — znalački će Mirko.

— Jest, sinko, ja sam je donio. Brodom smo pristali uz palaču i teškom smo je mukom sa stotinu ljudi prenijeli pred carevu grobnicu. No tada je rimska flota propadala. Prešao sam u Carigrad. Napali su nas Arapi Saraceni. Prodrli su sve do Carigrada. U tri godine sagradili smo tisuću dromona, ali Saraceni navališe sa tisuću i osam stotina brodova. Ipak smo ih sve do jednoga spalili. Od smole i sumpora učinili smo smjesu što gori, s kljuna broda prosuli smo je po palubi saracenskih brodova. Planuli su kao baklje. Da nije bilo te grčke vatre, sigurno bi nas pobijedili.

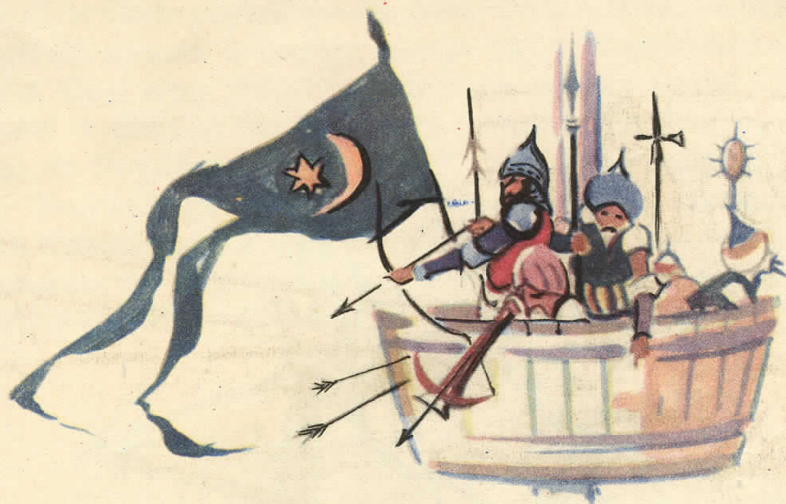
Godine 642. prvi sam se put sreo s tvojim pradjedovima. Preplovili su Jadran, iskrcali se u Italiji kod Seponta i napali nas. Jedva smo ih odbili. Domala su Hrvati zagospodarili čitavim Jadranskim morem. Zarobili su me 910. mornari kralja Tomislava. Služio sam kao mali na brodovima Tomislava, Trpimira II., Krešimira I. i Miroslava. Veličanstvena je to bila flota. Jedno ljeto plovilo je u nepreglednoj skupini osamdeset sagina i stotinu kondura. Na saginama je bilo po osamdeset ljudi, a na kondurama dvadeset. No u Hrvatskoj su nastale žalosne svađe, i flota je propadala. Kad je Miroslav poginuo, jedrio sam malim brodićima po Dalmaciji i trgovao.

Tako sam godine 936. došao opet na Vis. No tada dođe mletačka Bragodinova flota. Iznenadi nas i odvede s otoka Visa sve, i muško i žensko, u roblje u Mletke. To su mi bili, mladiću, najteži dani. Prikovali su mi nogu lancem za željezni prsten na galiji. Bilo nas je dvjesta i pedeset galiota veslača. Veslali smo petorica na jednome veslu. Vukli smo teško veslo iz petnih žila. Hranili su nas kao živine, a ljeti i zimi bijasmo goli. Oko vrata nosili smo na željeznom lančiću drveni čep. U pomorskoj je bitki nadglednik bičem izvlačio iz naših mišica posljednje snage. Čep smo morali držati među zubima, da ne možemo vriskati od boli, rana i masnica biča, jer bi vriskanjem smetali urednom veslanju prema udaranju bubnja. Kraj mene su dva veslača posve obnemogla. Mlečani su im odsjekli okovane noge i bacili ranjenike u more. Ostali smo trojica na veslu.

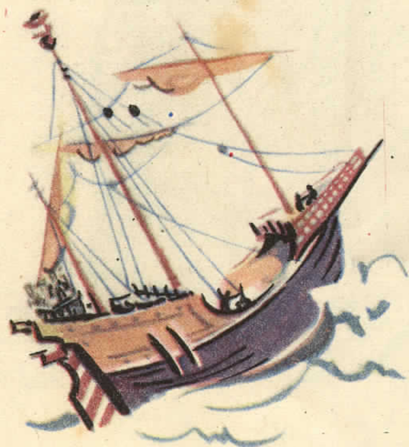
Mlečani su poslije bitke prevozili našom galijom putnike u svetu zemlju. Na pol puta putnike su okovali i uz mene dođoše dva nova veslača. Žene su prodali Arapima.

— A šta su im putnici skrivili, starče? — u čudu će Mirko.

— Ništa, sinko, kapetanu se prohtjelo zlata. No poslije pet godina i njih je zatekla zaslužena kazna.

Napali su nas alžirski gusari. Nas oslobodiše i uzeše kao gusare, a Mlečanima uliše u grlo rastopljeno olovo. Pola stoljeća bijah među gusarima, dok me nije oslobodio jedan portugalski brod. U arapskih gusara vidjeh nekakvu čudnovatu spravu. U loncu s vodom plivala je neobična igla na dva komadića pluta. Ma kako se brod okretao, uvijek je jedan kraj igle pokazivao prema strani svijeta, gdje je sunce u podne, a drugi kraj prema zvijezdi sjevernjači.

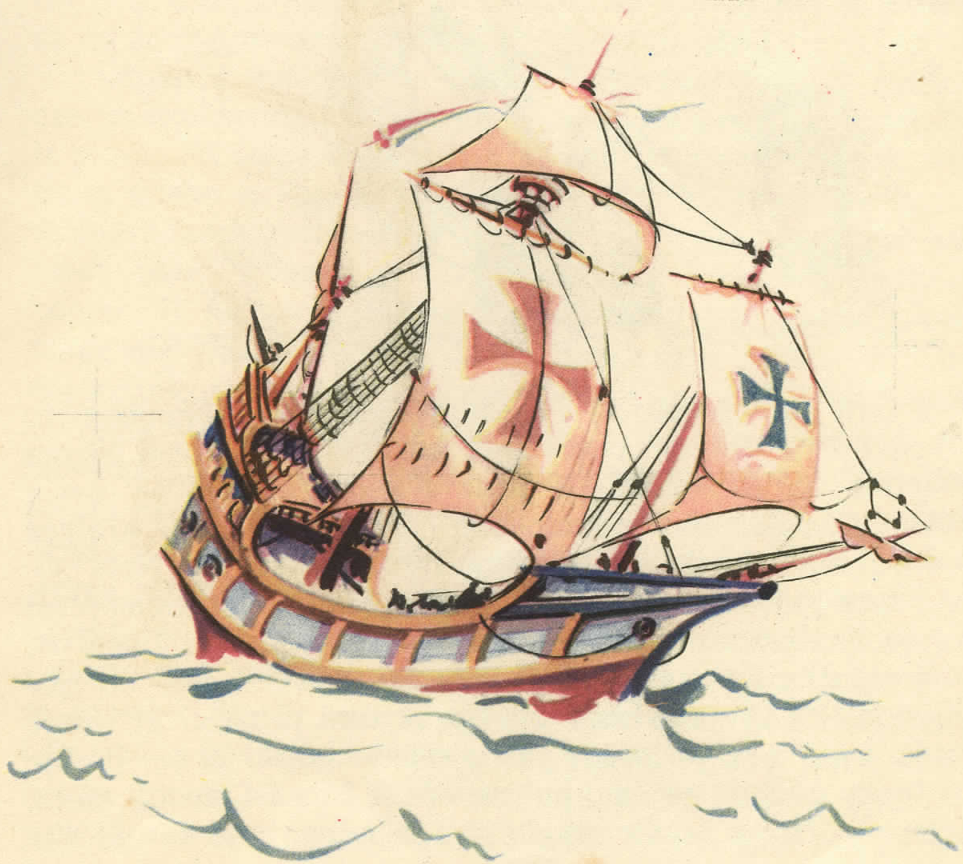

— Kompas! — znalački će Mirko.

S velikim portugalskim admiralom Bartolomeom Diazom otplovih navom u bogate zemlje Indije. Zaplovili smo prema jugu. Opet smo plovili duž užarene afričke obale. Oplovismo Zeleni rt, planinu što riga vatru i otoke gdje žive gorile. Stigli smo do Rta Oluja. Nismo mogli dalje i vratismo se.

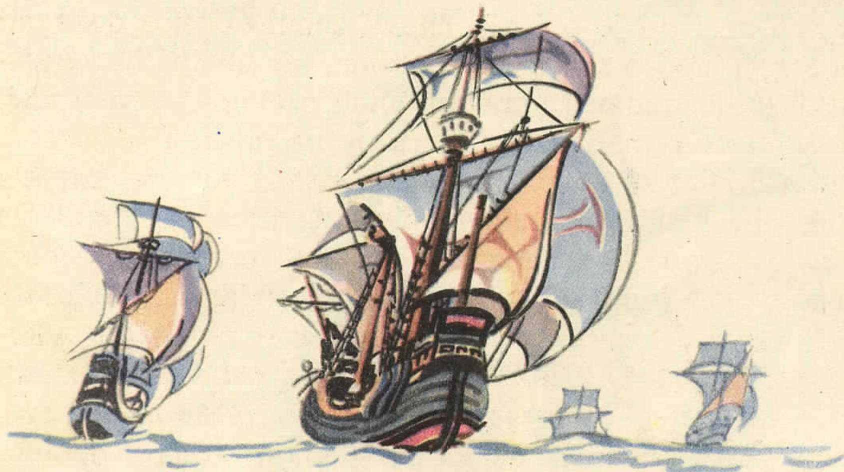
Poslije toga ukrcao sam se s drugim admiralom, Kristofom Kolumbom, i s njim otplovio prema zapadu, jer je sigurno vjerovao, da je zemlja okrugla pa da će tim putem doći u daleki Kitaj, gdje su crijepovi na krovovima kuća od suhoga zlata.

Poslije dugog putovanja našli smo se usred prostrane pučine, gdje raste na moru trava kao na livadi. Mislili smo, da je to kopno, no ispod trave bilo je more tako duboko, da ni s najdužim konopom nismo mogli doseći dna.

— Da to nije bilo Sargaško more? — prekine ga Mirko.

— Jest, sinko, to su morske trave, što rastu na površini oceana. Imaju šuplje bobice, tako da plivaju kao mali plovci.

Dva sam puta preplovio s velikim admiralom Kolumbom to more, no na drugom putovanju, baš kad smo plovili Novim svijetom, baciše Kolumba i mene u okove. Dovedoše nas u Španjolsku, gdje nas je oslobodila i svečano dočekala kraljica Izabela. Kolumbo je otputovao na treće putovanje u Novi Svijet, a ja sam otplovio s čuvenim portugalskim pomorcem Vasco da Gama na jug. Po treći sam put prošao Zeleni rt, otoke gorila i vatrenu planinu Kamerun. Došli smo do zloglasnog Rta Oluja. Sretno smo ga prošli i prozvali Rt Dobre Nade. Ušao sam po drugi put u veliki Indijski ocean poslije tri tisuće godina, ali ovaj put ne više iz Nila i Crvenog mora, nego oko čitave Afrike. Stiglo smo u Indiju, gdje nas dočeka

moćni sultan od Calicuta. No našli smo arapske pomorce, koji su bili bolji mornari od nas. I brodovi su im bili veći, i igle što pokazuju sjever ljepše od naših. Vratili smo se neobavljena posla, jer nismo imali što da im prodamo, no oplovili smo Afriku, a to je bio veliki uspjeh.

Sto godina kasnije čuo sam, da veliki admiral Magellan želi naći prolaz kroz Novi svijet, kroz američko kopno i ući u Veliko more. Htio je oploviti čitavu zemlju i tako dokazati da je to kugla. Pošao sam odmah s njim, jer sam se htio uvjeriti, jesu li moji pradavni kapetani imali pravo, kad su tvrdili, da mi živimo na zemaljskoj kugli, a ne na ploči.

Otplovili smo sa pet brodova. U Južnoj Americi zatekla nas je strašna zima i Magellan odluči da prezimi. Šteta! Da je plovio još samo deset dana, bio bi sretno prošao kroz prolaz, a onako je izgubio čitavu zimu. No tko je mogao znati, da smo tako blizu tjesnaca. Mornari su mu se pobunili, no kapetan uguši pobunu, a kolovođe iskrca i ostavi na pustom kopnu. U proljeće dođosmo do nekakva velikog zaljeva. Magellan posla brodove, da ga pregledaju koliko duboko dopire u kopno. Punih smo pet dana uzalud čekali, no šestog se dana vratiše brodovi pucajući iz topova i okićeni zastavama s veselom vijesti, da to nije zaljev, nego željno očekivani prolaz. Prošli smo sretno kroza nj, iako je strašno derala struja, a desno i lijevo prijetili ledeni bregovi. S južne strane vidjesmo čitav niz vatara jednu do druge, pa smo to kopno prozvali Ognjena Zemlja. Ostavili smo tjesnac, koji još i danas nosi Magellanovo ime, i u njemu poruku brodu koji je zaostao. Stavili smo je u bocu i zakopali pod barjakom. Ušli smo u novo Veliko more, najveće na svijetu, samo sa tri broda, jer je jedan s nezadovoljnicima pobjegao u Španjolsku. Plovili smo neprekidno 110 dana. Ostali smo bez hrane.

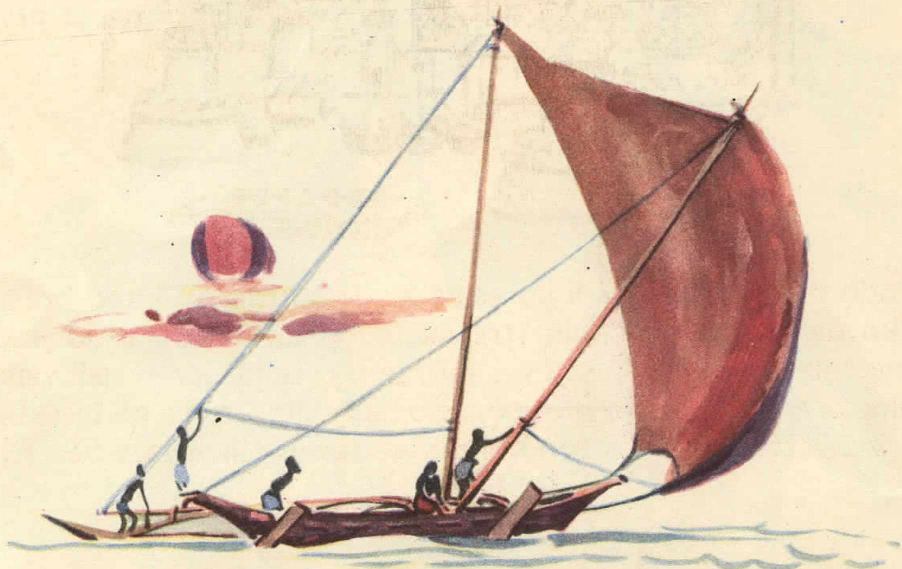
Crvi su nam istočili dvopek, a voda se pokvarila. Žvakali smo kožu s jarbola, a za jednog štakora plaćali čitavo bogatstvo. Stotinu i deset dana nismo vidjeli ni traga kopnu, nego samo nebo i more. A more je bilo tiho i mirno. Blag vjetar gonio nas je umjerenom brzinom. Prozvali smo ga stoga Tihi ocean. Napokon stigosmo do otoka, gdje nađosmo dobroćudne uro-

đenike, koji nam od šale pokraše sve s broda, pa čak i čamac. Te smo otoke zbog toga prozvali Ladroni (kradljivci). Domala smo se zaratili, a u tom glupom ratu pogibe naš veliki admiral. Otad nas je počela pratiti nesreća. Izgubili smo četiri broda i vratili se s jednim jedinim, na kome sam ja bio ukrcan, no i taj se gotovo raspao.

— Onda si ti, starče, bio na Victoriji, koja je prva oplovila svijet — začudi se Mirko.

— Jesam, sinko, s kapetanom Sebastianom del Cano. Pratio je velikog Magellana, a bio mu neprijatelj. No još sam tri puta oplovio zemlju s čuvenim kapetanom Cookom. On je u tom neizmjernom oceanu tražio nepoznati veliki kontinent. Nikad ga nismo našli, jer ga nije ni bilo. No otkrili smo

dva velika otoka, Novi Zeland i ustanovili, da se sasvim na jugu nalazi veliko kopno, pokriveno vječnim snijegom i ledom.

— Čuo sam mnogo priča o kapetanu Cooku. To je bio veliki pomorac — pohvali se Mirko.

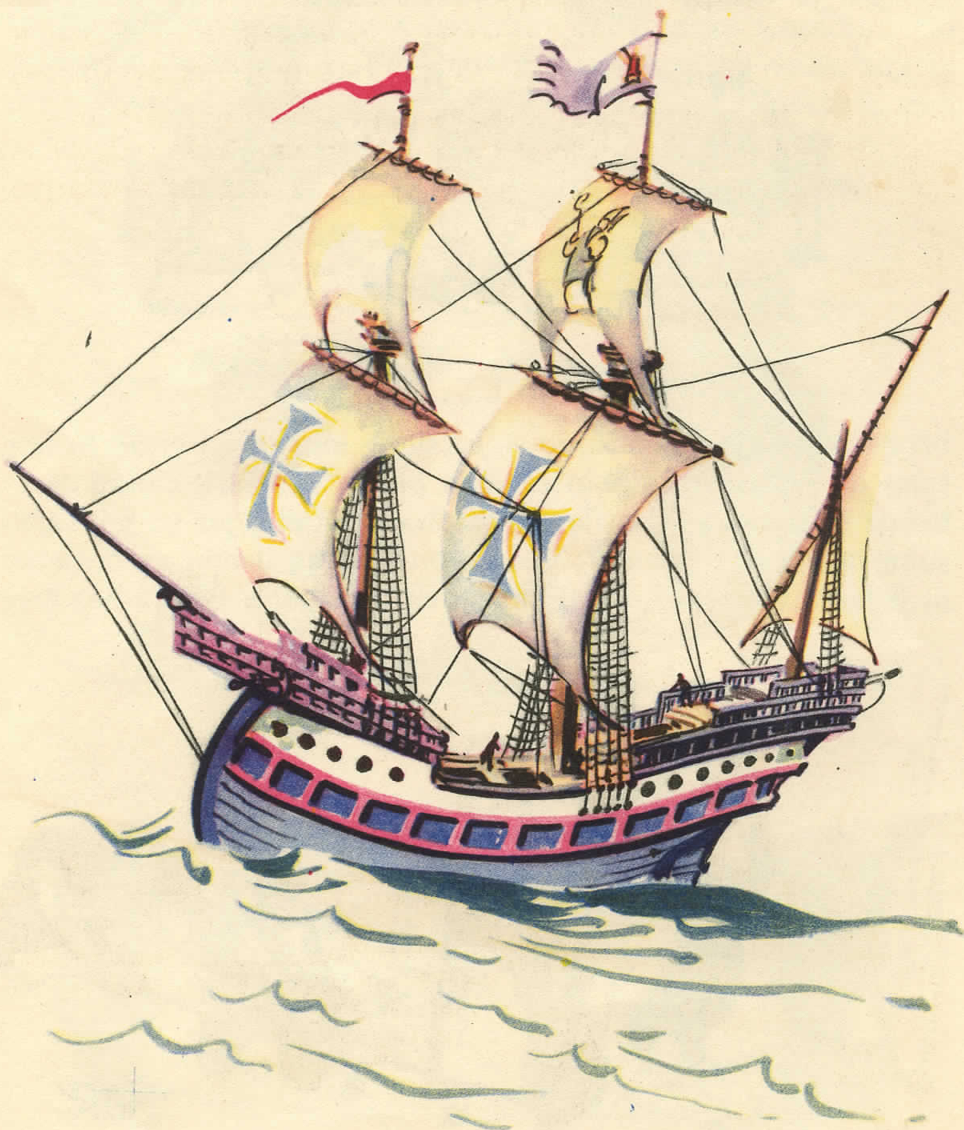
— Najveći, sinko u svim vremenima. Na njegovom mi je

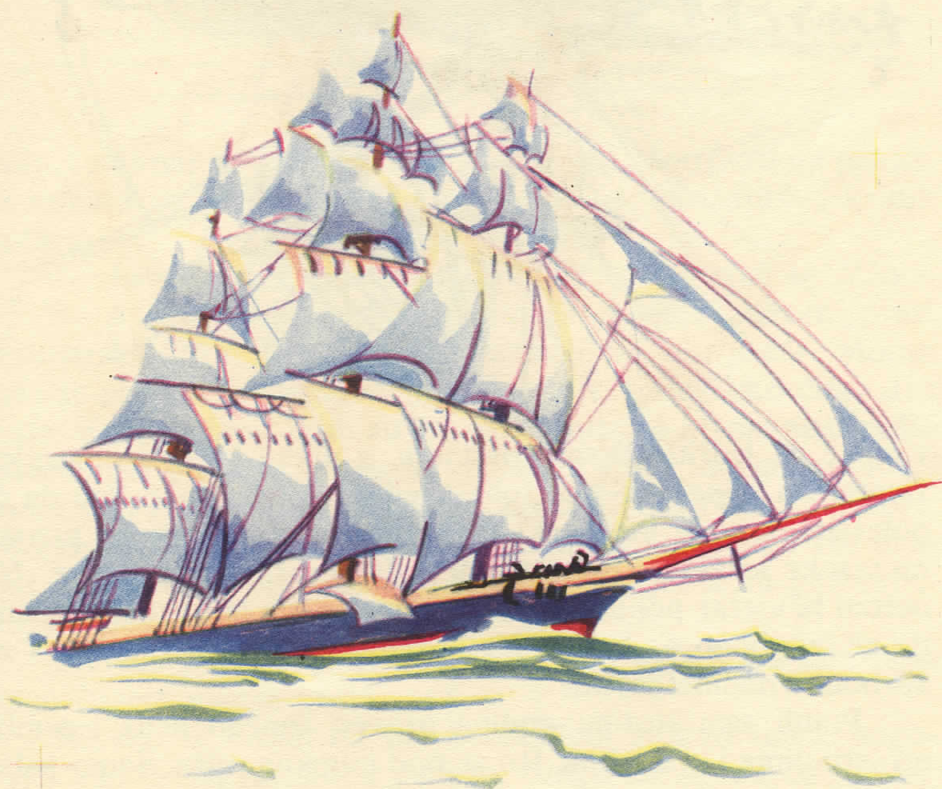
brodu bilo najbolje. Brinuo se za svoje mornare i birao hranu, tako da nitko nije dobio strašnu bolest skorbut. Dotad je ta bolest nemilosrdno kosila sve mornare svijeta, jer su jeli samo suhu hranu bez zelenja i voća. Ponekad na brodu ne bi ostao ni jedan živ mornar, i brod bi plovio razapetih jedara bez žive

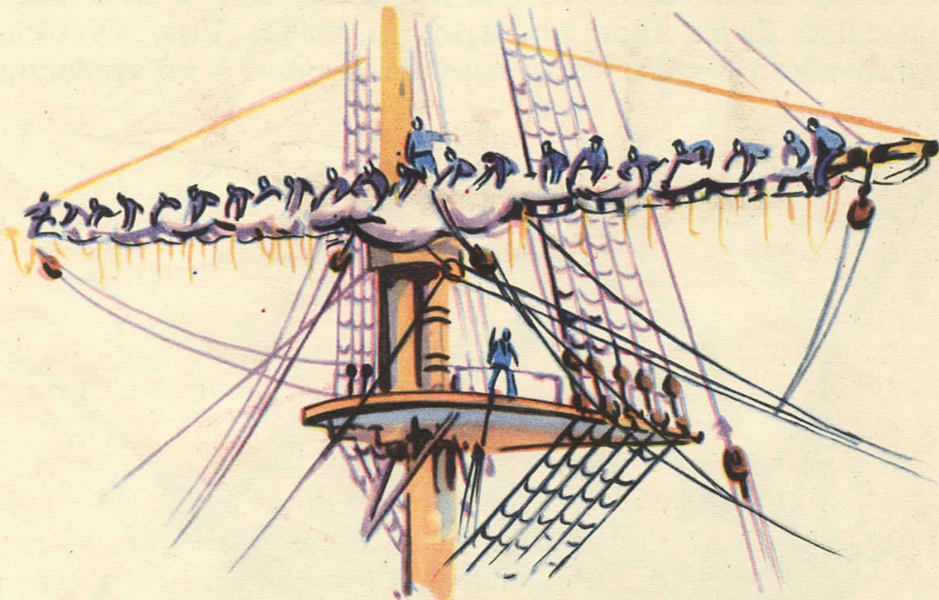
duše na palubi. Cook je volio urođenike, s njima je lijepo postupao, a ipak su nam i njega ubili. Poslije im je bilo žao, pa su njegove ostatke obožavali kao svetinju.

Poslije Cookove smrti opet se vratih u Jadran. Stotinu godina plovio sam na lijepim hrvatskim jedrenjacima. Promijenio sam dosta nava, barkova, škuna i brikova iz Bakra, Senja, Silbe, Zadra, Biograda, Trogira, Splita, Visa, Orebića, Dubrovnika i Kotora. To su bili dobri brodovi s još vrednijim

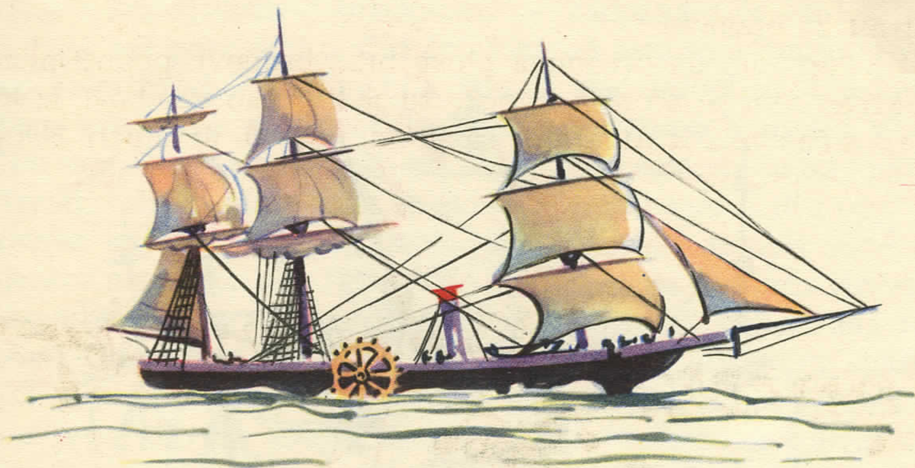
mornarima. Svi su ih cijenili i rado primali. No tada me ulovi strast za brzinom.

Čuo sam da oceanima plove brzi brodovi poput ptica. Ukrcao sam se na njih i doista su jedrili kao galebovi, iz Kitaja s čajem, a iz Australije sa žitom. Zvali su ih kliperi. Nikad

više ne ću jedriti takvom brzinom, a nikad težeg i opasnijeg života. Na kliperu je bilo toliko jedara, da se činilo kao da će poletjeti iz vode. Na svaki mah vjetra morao sam se penjati na visoke križeve i ubirati jedra, da se brod ne prevrne. No netom bi vjetar popustio, penjao sam se, da ih opet razapnem, da ne izgubimo na brzini, jer je sve pomorce ulovila strast za žurbom i nadmetanjem.

Punih sam stotinu godina proveo između neba i zemlje na jarbolima i križevima, što se pod nogama njišu. Samo jedan pogrešan korak na uskom križu, ili promašen konop na jar-

bolu, i mornar se za tren oka može srušiti i smrskati na palubi. Iz nokata mi je šiktala krv od ubiranja smrznutih i krutih jedara.

— Jadni starče, dosta si se namučio — sažali se Mirku.

— A ipak, sinko, na tim sam brodovima uživao pravi mornarski život. Poslije toga duboko me uvrijediše. Morao sam se ukrcati na nekakav mali smrdljivi brodić, što čitav dan puše, stenje i dimi. Zvali su ga parobrod. Na njemu sam radio nedostojan posao. Dali su mi nekakva staru limenu posudu i njom sam čitav dan izbacivao pepeo iz utrobe i bacao u more. Ni galebovi nisu htjeli više letjeti za nama. Imao sam sad dvaput više posla, i oko jedara i oko pepela, jer ti su parobrodi imali i jedra.

Srećom je za pedeset godina nestalo jedara, pa sam tako imao barem manje posla.

Nikako se nisam na tim brodovima mogao snaći, pogotovu kad ih sagradiše od željeza. Činilo mi se, da će svakog časa potonuti. I nisam se prevario.

— Zar si doživio brodolom? — radoznalo će Mirko.

— Još gore, sinko. Čut ćeš. Ukrcao sam se u Italiji na veliki ratni brod Re d'Italia. Bio je sav oklopljen. I jednog dana krenusmo u Jadran. Domala zaplovismo k otoku Visu. Čuo sam, da idemo osvajati taj otok. Znao sam, da su na njemu Hrvati, i slutio sam, da će se zlo svršiti. Bio sam mali i opet iz utrobe izvlačio ugljen. Ugledao sam Vis, no domala stiže sa sjevera neprijateljska flota. Čuo sam, da i na njoj ima Hrvata. Nisam se dobro ni obazreo, kad zatutnjiše sa svih strana topovi. Od dima i vatre nisam ništa vidio. Odjednom spazih golem kljun nekog sivog broda. Udario je u nas i presjekao naš brod kao da je od slame i trstike. Podigao se golem val kao gora. Potonuo sam zajedno sa četiri stotine mornara. Mislio sam, da ću se ugušiti, no osjetio sam, da dobro ronim, kao riba. Ruke su mi se pretvorile u vesla, a noge u rep kao u ribe. Dugo sam, dugo ronio, dok se nije izgubila tutnjava topova. Opazih modru spilju i zavukoh se u nju. Gotovo sam umro u njoj od gladi i počeh jesti sirovu ribu, da ne umrem.

Poslije nekoliko mjeseci sinulo je sunce kroz otvor spilje i obasjalo more. Pogledah se kao u ogledalo i zaprepastih se,

kad vidjeh, da mi je lice kao u medvjeda. Ispunila se strašna kazna vrača Fajuma. A onda si ti došao, dobri dječače, i izbavio me iz tamnice. Čime da te nagradim, sinko?

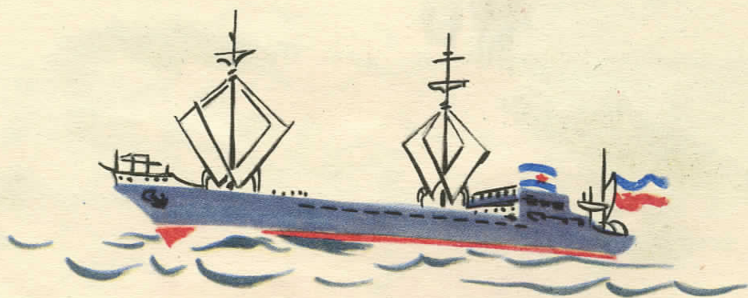
— Ničim, dragi starče, ništa mi ne treba — na to će Mirko.

— A šta radiš, čime se baviš? — upita ga starac.

— Ja sam mali na jugoslavenskom brodu Zagreb — pohvali se Mirko.

— Mali! Mali, kažeš? I još tvrdiš, da ti ništa ne treba! Jadni mladiću, sad ja moram tebe osloboditi — kliknu starac.

— Ne starče, meni je doista dobro — na to će Mirko. — Prilike su se od tvog doba mnogo promijenile. Danas više ne dovlače mornare na brod silom iz tamnica i jazbina, vezane konopom. Na brodu nisu okovani uz vesla, a ne vezuju ih uz jarbol i ne šibaju. Ne vješaju ih na križeve i ne provlače vezane i gole ispod kobilice, da im školjke rasijeku utrobu. Ne piju zelenu, smrdljivu vodu, što je »tri puta sagnjila«, jer imaju čistu vodu iz vodovoda. Ne penju se po jarbolima, ne motaju i ne krate smrznuta jedra, jer im brodove gone strojevi. Ne spavaju po podu, da im štakori grizu nokte na nogama, jer imaju lijepe krevete. Ne padaju im zubi od skorbuta, jer imaju svježu hranu. Ne, starče, ja hoću da ostanem mali, da što prije

naučim mornarsku vještinu i postanem mornar i kormilar. Ne izvlačim ni pepeo, jer je moj Zagreb motorni brod i plovi bez jedara i ugljena. Želim što više naučiti i vidjeti svijeta.

— Ne razumijem te, sinko — u čudu će starac.

— Dođi sa mnom, odvest ćemo te Zagrebom u tvoju domovinu, pa ćeš vidjeti, kako je sada lijepo biti mornar — klikne Mirko i pruži starcu ruku, da ga odvede u Sabunaru, lučicu, gdje se odmaraju ribarski čamci. Odatle će se prevesti u Vis.

Starcu navriješe suze na oči. Diže se, nasloni se na Mirka, i obojica krenuše strmom stazom niz klisuru.

A galebovi zakriještaše i pođoše za njima.

POPIS SLIKA BRODOVA

Strana 22. Flota od pet brodova, kojom je Fernao de Magellan krenuo na prvi put oko svijeta i otkrio prolaz kroz Novi Svijet (1519—1522).

Strana 23. Bark *Discovery*, kojim je James Cook pokušao prodrijeti u Sjeverno ledeno more, kroz Beringov prolaz. Prvo Cookovo putovanje oko svijeta trajalo je od 1768. do 1771. Drugo putovanje obavio je od 1772. do 1775., a treće od 1776. do 1780.

Strana 24. Urođenički kanoe. Ovakvim brodićima urođenici Oceanije plove Tihim oceanom po tisuću kilometara s jednog otočića na drugi.

Strana 24. Ratničke maske urođenika Oceanije.

Strana 25. Dubrovačka stara luka u 16. stoljeću.

Strana 25. Dubrovački mornari na karakama.

Strana 26. Dubrovačka karaka iz 16. stoljeća. Tim su brodovima Dubrovčani plovili Jadranom, čitavim Sredozemnim morem i Atlantskim oceanom do sjevernih obala Evrope i stekli veliko bogatstvo.

Strana 27. Brzi kliper *Leteći oblak*. Posljednji veliki jedrenjaci postigli su vrhunac slave oko 1850. No od 1840. počinju im je preotimati prvi prekooceanski parobrodi.

Strana 28. Mornari na golemom križu motaju i ubiru jedra. Najnaporniji i najopasniji posao mornara 19. stoljeća.

Strana 29. Američki brod *Savannah* prvi je parobrod, koji je na paru, ali uz pomoć jedara, preplovio Atlantski ocean 1819.

Strana 30. Viška bitka 1866. Austrijska flota pod admiralom Tegetthofom (rođen u Mariboru 1827) pobijedila je talijansku flotu admirala Persana. Na austrijskoj floti bijahu u većini hrvatski mornari. Austrijski brod *Ferdinand Max* presjekao je kljunom talijansku oklopnjaču *Re d'Italia*.

Strana 32. Jugoslavenski motorni brod *Zagreb*, sagrađen na Rijeci 1949.

Urednik *Grigor Vitez*

*

Izdavačko poduzeće *Mladost*
Zagreb, Ilica 7
za izdavača *Živko Jeličić*

